

Obecné symboly Nitrianskej Blatnice

Helena Greždová

Najstaršie známe pečatidlo (typárium), používané richtárom mestečka, pochádzalo zo 16. storočia. Jeho odtlačky našiel nestor slovenskej heraldiky profesor Jozef Novák v trnavskom archíve na listoch z rokov 1588, 1598 a 1636. Podľa ľalie vyrytej v dolnej polovici pečatného poľa konštatuje, že prvé pečatidlo mohlo vzniknúť už v 14. storočí.¹ Oválny tvar pečatí má priemer 23 mm v zvislej a 20 mm vo vodorovnej časti. Pečatné pole sa v ňom delí na dve polovice. V hornej polovici je rytier od pásu s tromi kordami v pravej ruke a v ľavej ruke so strapcom hrozna (smerujúcim nahor). V dolnej polovici je ľalia. Kruhopsis: * SIGILLVM:OP(pidi):SARF(iensis), zdôrazňuje, že Šarfia bola mestečkom (v preklade pečat' mestečka

Šarfie). Takúto pečat', odtlačenú do červeného vosku, použili Blatničania aj na žiadosti adresovanej grófovi Františkovi Esterháziemu v roku 1731 a richtár Ondrej Kriška na potvrdení z roku 1770. Richtár Tomáš Polák pečatil od roku 1778 pečat'ou s clonou, ktorú uviedol na potvrdení o dodržiavaní urbára textom „obecnu pečadu pritisknutym potvrdenu“.² Muž v brnení predstavuje predchádzajúceho patróna blatnického kostola sv. Mórica (Maurícus,

Maurus). Toto meno bývalo častým krstným menom potomkov prvého známeho zemepána Blatnice Stojlava. Sv. Móric bol legendárnym svätcom - bojovníkom, legionárskym dôstojníkom a veliteľom rímskeho vojenského pluku (jeho sviatok pripadá na 22. septembra).³ Vojaci sa na jeho podnet odmietli zúčastniť na pohanských obradoch, za čo boli zdecimovaní. V renesancii sa zobrazoval ako muž tmavej pleti (maurský), oblečený buď ako rímsky vojak alebo v stredovekom brnení. V ruke zvyčajne drží mučenicku palmovú ratolesť a koruhvu, na ktorej býva vyobrazený dvojhlavý orol alebo rakúska orlica (sv. Móric je patrónom Rakúska). Symbol prepásanej heraldickej ľalie v dolnej polovici pečatného poľa tvoria tri dlhšie lupene hore a tri kratšie dole (botanická ľalia má 5 lupeňov). Odkiaľ sa tento mariánsky symbol nádeje, nevinnosti a čistoty dostal do pečate mestečka nevieme, lebo ho ako hlavnú figúru nemá vo svojom erbe ani jeden miestny zemepán. V Zeleméryovskom erbe drží lev jednokvetú alebo niekde i trojkvetú ľaliu v labe. Môže súvisieť aj s brisurou (znamenie, dodatok k znaku), rozlišujúcou seniora od ostatných členov rodu, podľa ktorej ľalia označovala šiesteho syna.⁴ Blatničania mali nesporne najmenej dve pečatidlá. Druhé je datované rokom v kruhopise, ktorý znie: * SIGILLUM.SARFIENSE.1784. V pečatnom poli tejto pečate je v hornej polovici zobrazený roľník od pásu, v pravej ruke s kosákom, v ľavej so strapcom hrozna (smerujúcim nahor). V dolnej polovici ostala ľalia.⁵ Podľa kanonickej vizitácie z roku 1780 používali Blatničania na potvrdení o odovzdávaní deviatku vlastnú pečat' s kruhopisom „Oppidum Blatnic“.⁶ Po roku 1784 sa odzrkadlilo právne postavenie Blatnice aj v jej pečatnom symbole a tvare pečate, ktorá je okrúhla s priemerom 25 mm. Blatnica už ako obec (dedina) začala používať úplne odlišnú historickú pečat'. Nachádza sa na písomnostiach z roku 1859

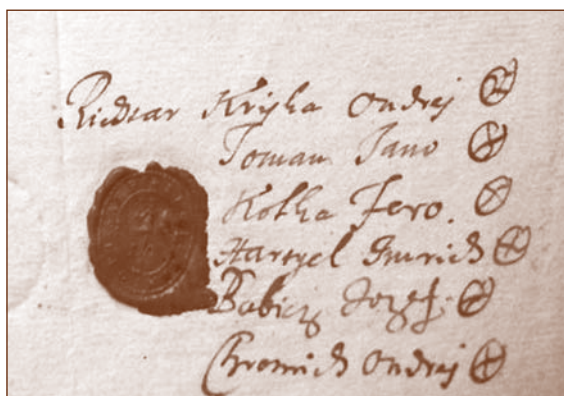
Vosková pečat' Nitrianskej Blatnice na písomnosti z roku 1770 (ŠAN).
Obr. 1

Kresba pečate mestačka (autor L. Vrteľ) Obr. 2

s nečitateľným kruhopisom. Pečatné pole vyplňa orol s dvomi hlavami, korunovaný jednou korunou. Zobrazený letiaci s rozťahnutými krídlami symetricky vyplňa celú plochu pečatného poľa. Pod hlavami orla sú zreteľné iniciály „PS“ (possessio Sarfiense). V období, keď pečať vznikla, prevládal v štátnej symbolike rakúskej monarchie dvojhlavý orol, ktorý býval znázornený i na koruhve sv. Mórica. Takto sú si na prvý pohľad celkom odlišné pečate Nitrianskej Blatnice napokon veľmi blízke, i keď jedna z nich vychádza zo staršieho patrocínia miestneho kostola a druhá zo štátnej symboliky.⁷

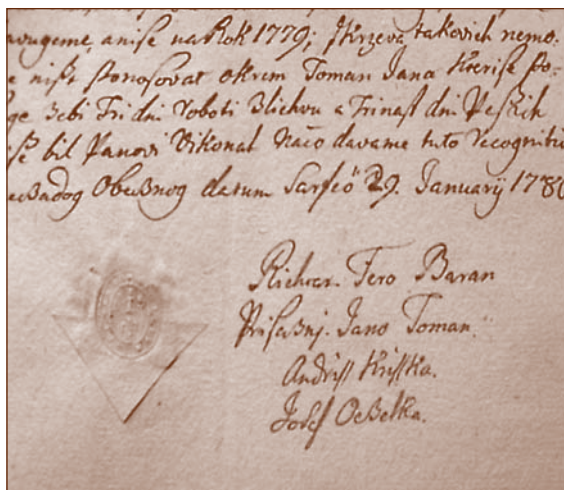
V druhej polovici 19. storočia postupne zanikalo používanie pečatidiel a voskových pečatí a nahradili ich pečiatky. Obec Nitrianska Blatnica na výkon samosprávy používala rôzne nápisové pečiatky. Na dokumente z roku 1882 s textom: *NYITRA SARFEŐ KÖZSÉG PECSÉTJE a v roku 1899 mala pečaťka predpísaný text: NYITRA MEGYE SARFEŐ KÖZSÉG *PECSÉTJE*. V roku 1904, keď obec patrila ešte do Topoľčianskeho okresu s textom: NYITRA MEGYE NYITRASARFÓ KIS KÖZSÉG NAGY-TAPOLCSÁNYI JÁRAS. Do roku 1918 samospráva používala pečaťku datovanú rokom 1910: NYITRA MEGYE NYITRASARFÓ KÖZSÉG PECSÉTJE *1910. Mala priemer 33 mm. Po vzniku Československej republiky pečatili nápisovou pečaťkou s kruhopisom: OBECNÝ ÚRAD Nitrašarfia (ešte aj v roku 1927). Blatnický vládny komisár mal do roku 1942 pečaťku s textom: OKRES NITRIANSKY OBEC ŠARFIA SLOVENSKO a od roku 1942:

Vosková pečať na písomnosti z roku 1776 (ŠAN). Obr. 3

OKRES NITRIANSKY OBEC ŠARFIA SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Zmene názvu obce od roku 1948 na Nitriansku Blatnicu zodpovedalo aj používanie pečiatok. Samospráva zanikla a miestne národné výbory pečiatkovali záznamy okrúhlymi a podlhovastými nápisovými pečiatkami. V okrúhlych pečiatkach bol v strede pečatného poľa umiestnený štátny znak. Úradnú pečaťku mal Miestny národný výbor v Nitrianskej Blatnici až do svojho zániku v roku 1990.⁸

K jedinečným prejavom znovunadobudnutej obecnej samosprávy v roku 1991 neodmysliteľne patria vlastné obecné symboly.⁹ Symbolmi obce, ktoré je v súčasnosti povinná používať pri výkone samosprávy, sú erb obce, vlajka a pečať obce. Tieto symboly môžu využívať aj právnické alebo fyzické osoby, ale len so súhlasom obce, pokiaľ to obec ustanoví v štatúte alebo vo všeobecne záväznom nariadení. Starosta obce Jozef Líška požiadal najskôr o vyhotovenie novodobých obecných symbolov Miroslava Kollára. Napokon ich v roku 1999 vytvorili Ladislav Vrteľ a Dragica Vrteľová. Heraldická kompozícia súčasného symbolu sa zachovala v obecnej pečatí na dokumente z roku 1636.¹⁰ Heraldická komisia

Pečať s clonou na písomnosti z roku 1780 (ŠAN). Obr. 4

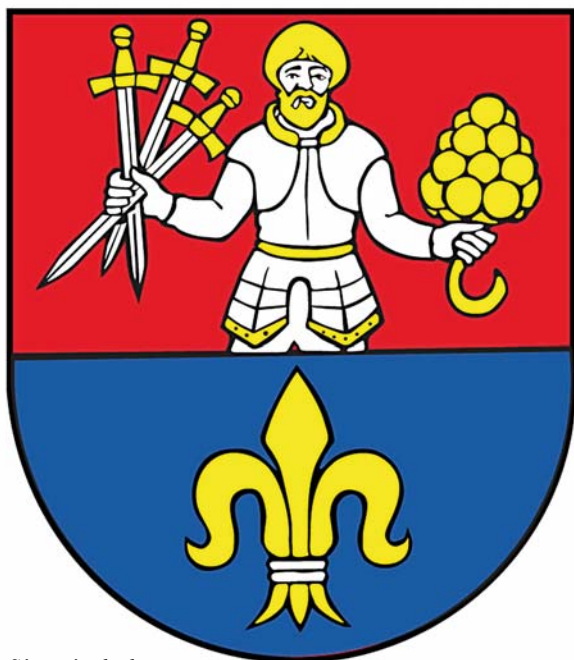

Nápisová pečiatka obce datovaná rokom 1920 (R.k.f. NB). Obr. 5

Ministerstva vnútra SR prerokovala návrh erbu obce Nitrianska Blatnica a 19. decembra 1999 ho odporučila na prijatie obecným zastupiteľstvom a na zapísanie do Heraldického registra Slovenskej republiky. Obecné zastupiteľstvo schválilo obecné symboly podľa návrhu heraldickej komisie na svojom zasadnutí 28. januára 2000.¹¹ V tom istom roku, 9. júla 2000, ich v blatnickom kostole posvätil farár Dušan Kajanovič. Erb obce má červeno-modro delený štít, zo spodného okraja hornej polovice vyrastajúci zlatovlasý a zlatobradý rytier - svätý Mauricius držiaci pravoucou tri strieborné sklonené skrížené meče so zlatými rukoväťami a ľavicou hore smerujúci veľký zlatý strapec hrozna; v dolnej polovici zlatá, dvakrát striebrom prepásaná ľalia. Vo väčšom erbe obce stojí za štítom zlatoodetý rytier (veľmož Stojslav ako donátor), držiaci v pravici strieborný zlatostrechý kostolík (sv. Jurko). Vlajka obce pozostáva zo štyroch pozdĺžnych pruhov vo farbách bielej (1/8), červenej (3/8), žltej (1/8) a modrej (3/8). Má pomer strán 2:3

a ukončená je tzv. lastovičím chvostom (tromi cípmi s dvoma zástrihmi), siahajúcim do tretiny jej listu. Obec môže používať ešte zástavu, krátku zástavu, koruhvu, znakovú zástavu, kombinovanú, alebo tiež „veľkú“ koruhvu. Starosta obce má ako jeden z odznakov svojho úradu štandardu starostu obce, ktorá sa podobá znakovkej zástave. Obecná pečat' je okrúhla s priemerom 35 mm. Jej text v spodnej časti kruhového písu: OBEC NITRIANSKA BLATNICA obklopujú dve päťlupienkové ruže. V strede pečatného poľa je umiestnený obecný erb. Okrúhla pečiatka s obecným symbolom je úradnou pečiatkou obce.¹²

Pramene a literatúra

Súčasný erb obce.
Obr. 6

Vlajka obce (bielo-červeno-žlto-modrá).
Obr. 7

Pečať.
Obr. 8

- 1 NOVÁK, Jozef. Pečate miest a obcí na Slovensku. II. zväzok N – Ž, Bratislava 2008, s. 25.
- 2 Ministerstvo vnútra SR. Slovenský národný archív v Bratislave (SNA). Esterházy – csesznecká lúnia. Fasc. 88, No 29; Ministerstvo vnútra SR. Štátny archív v Nitre (ŠAN). ŽN I. Urb. f. 3, no 22, f. 13, no 199 Nitrianska Blatnica.
- 3 PRACNÝ, Petr. Český kalendář světců. Praha 1994, s. 124 – 125. Nemůžeme súhlasit s profesorom J. Novákom, ktorý nevidí vo figúre rytiera sv. Maurusa.
- 4 Za informácie ďakujeme Miroslavovi Kollárovi, autorovi kapitoly o rodoch.
- 5 NOVÁK, Jozef, c. d., s. 25. Odtlačok našiel na dokumente z roku 1853.
- 6 SNA. Filmotéka. II. B. 1498. Kanonická vizitácia z 8. júna 1780. Takúto pečať sme však nenašli.
- 7 In: Dnešok. Číslo 19 zo 7. mája 1996. Autorka GREŽDOVÁ, Helena; STUDENÝ, Jaroslav. Křesťanské symboly. Olomouc 1992, s. 162 – 163; HALL, James. Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění, Praha 1991, s. 250, 285.
- 8 NOVÁK, Jozef, c. d., s. 25; Ministerstvo vnútra SR. Štátny archív v Nitre, pobočka Topoľčany (ŠAN-PTO). ONÚ v Radošine. Zápisnice obecného zastupiteľstva v Nitrianskej Blatnici.
- 9 Používanie vlastných symbolov umožňuje zákon č. 63/1993 Z. z. o štátnych symboloch a ich používaní v znení neskorších predpisov a zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov. V súčasnosti je už každá obec povinná predložiť ministerstvu vnútra zápis svojich symbolov do Heraldického registra Slovenskej republiky.
- 10 KARTOUS, Peter - VRTEL, Ladislav. Heraldický register Slovenskej republiky III. Martin 2003, s. 110 – 111. Erb obce vznikol aj podľa prameňov, ktoré našli Helena Grežďová a Šarlota Drahošová.
- 11 Obec Nitrianska Blatnica. 54/99. Na VII. riadnom zasadnutí obecného zastupiteľstva, pod č. 29 c.
- 12 KARTOUS, Peter - VRTEL, Ladislav, c. d., s. 110 - 111. V Heraldickom registri SR sú symboly obce zapísané pod signatúrou N-78/99. Na výkon štátnej správy používa obec okrúhlu pečiatku so štátnym znakom Slovenskej republiky.